

ליווי תלמידים שהוריהם משרתים במילואים ובכוחות הביטחון

משפחות רבות במערכת החינוך, בקרב התלמידים והצוות החינוכי, מתמודדות עם תקופות ממושכות בהן אחד מההורים (לעיתים אף שניהם) נעדר מהבית בשל שירות מילואים או מתוקף תפקידו בכוחות הביטחון.

משימת ליווי ילדי ומשפחות המגויסים היא משימה חברתית, חינוכית ורגשית ועלינו לזכור שכל שמתארכים ימי המילואים והשירות, הרי שלצד הגאווה שחשות המשפחות והילדים, מתגברים הקשיים והאתגרים.

ילדים ובני נוער שחשים את הגעגוע להורה החסר, זקוקים לנוכחות של הגנת או המורה בחייהם, על מנת לחזק את תחושת הביטחון, היציבות, והחוסן הנפשי.

משרד החינוך פרסם חוזר מנכ"ל בפברואר 2024 המנחה את מוסדות החינוך למתן [מענים לתלמידים שהוריהם נעדרים מהבית עקב שירות מילואים ממושך](#).

מטרת מסמך זה היא להנגיש למוסדות החינוך את המענים הנדרשים ולהדגיש את המדיניות בדבר ליווי ומתן מענים לתלמידים ולמשפחות.

ארבעה עקרונות מרכזיים בליווי ילדי ומשפחות המגויסים:

מודעות | תמיכה | גמישות מוסדית | הוקרה.

מודעות

כחלק מתהליך הגברת המודעות על מוסדות החינוך לפעול למיפוי ועדכון הצוות החינוכי בנוגע לתלמידים שהוריהם מגויסים.

א. **מיפוי** – 'מערכת פורטל מוסדות' מעדכנת אחת לשבוע את מיפוי התלמידים אשר הוריהם מגויסים. מנהל המוסד החינוכי יפעל להנגשת המידע למורים הרלוונטיים ויערוך מעקב אחר המיפוי בפורטל לשם איתור צרכים והתאמת מענים.

ב. **מענים מותאמים** – לאורך זמן ובצל סבבי הגיוס יש לפעול להנגשת מענים חינוכיים (רגשיים, לימודיים, חברתיים) הנדרשים על פי צורכי התלמידים והמשפחות.

ג. **הכשרת הצוות החינוכי** – לצורך רתימת הצוות לליווי ותמיכה, מומלץ להתחיל את השנה בהכשרה ייעודית בנושא, לספק לצוות כלים מעשיים להתבוננות רגישה בתלמידים, לניהול שיח תומך ולמתן מענה מותאם לתלמידים ולמשפחה. ניתן להיעזר בחומרים המצורפים להלן:



[מכתב לצוותי החינוך](#)

[ילדי ומשפחות אנשי המילואים והקבע: מפגש לחדר המורים](#)

[שובם של נשות ואנשי צוות חינוכי משירות המילואים במלחמת "חרבות ברזל"](#)

תמיכה

הצוות החינוכי יפעל למתן ליווי ותמיכה לתלמיד ולמשפחתו

סיוע – הצוות החינוכי יפעל למתן מעטפת תמיכה שמכוונת לעזרה במילוי צרכיו הרגשיים, החברתיים, התפקודיים והלימודיים של התלמיד, ומסייעת לו בפיתוח עמדה של תקווה וחוסן.

קשר אישי – אנשי החינוך מהווים "עוגן" רגשי עבור התלמיד ומשמשים לו כמשענת יציבה. ניהול שיחות אישיות, עקביות ומתמשכות עם התלמיד והוריו וביסוס קשר חם, נוכח ואכפתי יסייעו לתלמיד להמשיך במשימות ההתפתחותיות.

מענים מותאמים – היעדרות הורה עלולה להשפיע על התפקוד הלימודי של ילדו; עייפות, עומס, ירידה בריכוז, קשיים בהתארגנות. יש לסייע לתלמיד לשמור על תפקוד רציף. ניתן לעשות זאת באמצעות מתן מענים מותאמים בהתאם לצורך ובתיאום עם ההורים. **התאמות לימודיות** – מומלץ לתת התאמות פדגוגיות במידת האפשר (הפחתת משימות, סיוע בהכנת שיעורי בית, גמישות במועדי הגשות או מבחנים, צמצום היקף חומרי הלמידה, תמיכה אישית בשיעורים, התאמות במבחנים כגון הארכת זמן ומיקוד הנושאים שיעלו בבחינה)

– **גמישות במשימות וסיוע בהתארגנות** – חשוב כי צוותי החינוך המהווים עוגן במציאות בה עולה קושי בהתארגנות, יסייעו לתלמיד ומשפחתו במצבים אלו כגון: תזכורות אישיות בנוגע למטלות מיוחדות (חולצה לבנה לטקס, אישור הורים לטיול), סיוע בהתארגנות עם ציוד לימודי וספרי לימוד, התייחסות רגישה לפעולות שדורשות התארגנות משפחתית כגון איחורים, ארוחות, תלבושת.

– **תיווך חברתי** – הכיתה והגן משמשים כקבוצת שייכות וכמרחב בטוח לשיתוף ולחיצוק הדדי. חשוב לסייע לתלמיד לשמר ביקור סדיר, לצאת להפסקות עם חבריו וללמוד עימם, לעודד אותו לחזק קשרים החברתיים ולדרבן אותו (ברגישות) להשתתף בפעילויות חברתיות.

הפנייה לטיפול – במקרים של עומס רגשי, מצוקה כלכלית, או צורך בתמיכה נוספת יש לפעול באופן המותאם למידת הצורך והרצון של המשפחה לקבל עזרה. ניתן להפנות את המשפחה (ברגישות, בהסכמה ובשיתוף פעולה) לגורמי תמיכה כמו השירות הפסיכולוגי ברשות וגורמי רווחה. מתוך שיח עם ההורים ובהסכמתם אפשר גם לגייס גורמים קהילתיים נוספים כגון תנועות נוער ומתנ"סים.

[כשההורים עולים על מדים](#) - שיחות עם תלמידים שהוריהם רחוקים

מהבית בשל שירות מילואים או עבודה בכוחות הביטחון



[ליווי ילדי המעון שאחד מהוריהם \(מגויס, מאושפז\) ונעדר מהבית לאורך הזמן](#)

[ליווי ילדי גן שאחד מהוריהם \(מגויס, מאושפז\) ונעדר מהבית לאורך הזמן](#)

[ליווי תלמידים שאחד מהוריהם נעדר מהבית לאורך זמן \(מגויס, מאושפז\)](#)

גמישות מוסדית

המוסד החינוכי יפעל בגמישות ויאפשר במידת הצורך מענים מותאמים

רגישות כלפי ההורים – חשוב לשמור על קשר רגיש ועקבי עם ההורה שבבית, ליזום פניות ולפעול מתוך רצון כן להתחשב בצרכיו, להתגמש עבורו ולהקל עליו ועל משפחתו. חשוב שהקשר יותאם לרצון ההורה ולרמת הפניות שלו – מסרונים קצרים, שיחות יזומות, והצעה להיפגש. המסר הוא: "אנחנו כאן עבור ילדכם ועבורכם, אתם לא לבד". ניתן לתווך קשיים שהילד חווה, אך גם לספר על הצלחות, חוזקות, רגעי נחת. ככל שהשיח יישאר אישי, עקבי ומכבד, כך תתעצם תחושת השותפות. כאשר ההורה המגויס שב לחופשה או מסיים את תקופת השירות חשוב ליזום קשר גם עימו לשתף אותו בחוויות של ילדו במסגרת החינוכית ולהעביר לו את המסר שהוא שותף מעורב וחשוב בליווי של ילדו במערכת החינוך.

פעילויות במוסד החינוכי, אירועים מיוחדים – יש להתחשב במידת האפשר בהורה הנוכח בבית גם באירועים ייחודיים לאורך השנה כגון קדימות בימי הורים, פעילות משותפת להורים ותלמידים, אישור להביא אחים קטנים למסיבות סיום, קיום מסיבות סיום בשעות שונות לכל שכבה וכדומה. יש לגלות רגישות ולקיים חשיבה מקדימה לקראת מפגשים עם הורים ולבחון מראש עם התלמיד ומשפחתו מי יוכל להצטרף לפעילות וכיצד ניתן להקל עליהם את ההיערכות לאירוע.



הורים במילואים: צו שמונה להורות - שומרים על הבית, על הילדים ועל עצמנו בתקופת המילואים
את"ם שמ"ש: חיזוק החוסן ההורי - קבוצה להורים שבני או בנות זוגן במילואים או בשירות כוחות הביטחון

הכרה והוקרה

חשוב **להכיר** באופן גלוי בתרומתן הייחודית של משפחות המגויסים. להכיר במאמץ, בקושי ובמחיר ולהביע אמפתיה והבנה להשלכות של ההיעדרות הממושכת של ההורה.

חשוב לתת מקום ואפשרות לתלמידים לספר על השירות של הוריהם, להיות גאים, **להוקיר** אותם על כך ברמה הפרטנית, הכיתתית, הגנית והבית ספרית. לחזק בהם את תחושת הגאווה ולהעביר מסר כי כולנו גאים בהם.



יוזמות ותוכניות לילדים ולמשפחות מילואים וכוחות הביטחון

חשוב לזכור, גם עת ההורה המגויס נמצא בבית בין סבבים או תפקידים, השלכות הגיוס ממשיכות לחלחל ולהשפיע על התלמיד והמשפחה, והם עדיין זקוקים לרגישות הצוות החינוכי ולתמיכתו.